

Motion till riksdagen 2020/21:2121

av **Cassandra Sundin m.fl. (SD)**

Friluftsliv för folkhälsa

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna för ett närmare nordiskt friluftssamarbete och en satsning för ett nytt nordiskt friluftslivsår och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Svenskt Friluftsliv uppdrag och resurser för en nationell översyn av hur friluftsliv kan integreras inom fler samhällssektorer, såsom skola, vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till att återinföra de reglerade friluftsdagarna i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att återkomma med en rapport och förslag för implementering av reglerade friluftsdagar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändring av socialavgiftslagen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hantering kring yttre påverkan på leder i sårbar natur och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Svenskt Friluftsliv i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan mot nedskräpning och sanitära olägenheter i naturen och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom Nordforsk lyfta fram förutsättningar för forskning inom friluftsliv ur ett nationellt intresseperspektiv och i det nordiska samarbetet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har ett omfattande och rikt friluftsliv. Miljoner svenskar och däribland hundratusentals barn är medlemmar i någon av de friluftsförbund som finns över hela landet. Många nyttjar den svenska naturen genom sportutövande, turism och rekreation. Friluftslivet når många samhällsgrupper och är utöver ovanstående en viktig resurs för regional utveckling och därmed en viktig del av den palett av näringar som samspelar och skapar förutsättningar för ett levande näringsliv i en levande landsbygd.

Det svenska friluftslivet fyller också en viktig funktion för att knyta ihop kultur- och naturarv och fyller en pedagogisk funktion för förståelsen att dessa ofta hänger ihop och är beroende av vår omsorg. Att synliggöra vårt samlade kultur- och naturarv är något vi sverigedemokrater ser som mycket viktigt. Genom att skjuta till resurser för att bevara, bruka och utveckla naturarvet och friluftslivet kan det också användas än mer som metod för att främja god folkhälsa såväl bland barn, unga, medelålders och äldre. Det kan också skapa förståelse och en känsla för landet hos nya, invandrade svenskar.

Nordiskt friluftslivssamarbete

Ett av våra största folkhälsoproblem idag är det ökade stillasittandet, särskilt bland barn och unga. Vardagsmotionen minskar och de naturliga relationerna till rörelse, motion och vistelse i naturen blir allt färre. För att få bukt med denna negativa utveckling krävs krafttag och ett led i det är att stärka friluftslivets ställning i samhället. Tillsammans med våra nordiska grannländer finns stora möjligheter att nå genom ett tätare nordiskt samarbete, för att främja friluftslivet i hela Norden. Det nordiska friluftslivsåret 2015 var en god idé för att understryka och stimulera detta och idén hade mycket goda intentioner och visioner. Dessvärre fick satsningen inte det genomslaget och den uppmärksamhet som hade behövts, mycket på grund av för kort planeringstid och för små resurser. Vi tror därför på en ny samnordisk satsning på bredare front, genom samverkan med det nordiska friluftslivsnätverket och med stöd av större resurser och bättre marknadsföring.

Ett starkt och utvecklat friluftsliv ger många arbetstillfällen, närmare bestämt cirka 200 000 i Norden. Dessutom har friluftslivet ett stort ekonomiskt värde. Ur ett ekonomiskt perspektiv kan friluftslivet betraktas som en process där upplevelser skapas av besökare i naturen genom en kombination av besökarens egen tid, kunskap, utrustning, naturresurser, anläggningar, service etcetera. Friluftslivets upplevda värden uppgår ofta till relativt höga belopp, jämförbart med andra stora näringar när man summerar dem över befolkningen i en region eller ett land. Även här fyller det nordiska samarbetet en viktig roll i utbytet av exempelvis arbetstillfällen, turism länder emellan och erfarenhetsutbyte. Friluftslivet är också ett rikt och viktigt kultur- och naturarv för hela Norden.

Ett integrerat friluftsliv inom fler sektorer

Genom att tillgängliggöra och öppna upp natur och friluftsliv för fler kan rehabilitering med och i naturen nyttjas ur flera aspekter. Forskning visar att natur och friluftsliv har en stärkande och läkande effekt vid ohälsa och här tror vi att friluftslivet kan spela en ännu större roll än idag. Anslagsnivåerna har länge varit för låga samtidigt som branschen efterfrågat större politisk vilja och statligt stöd. Sverigedemokraterna vill se en omfattande resursförstärkning och föreslår detta i vårt budgetförslag.

Samtidigt tror vi inte att det räcker med att anslå ekonomiska medel, utan att det också behövs en övergripande nationell satsning på friluftslivet genom fler vägar än ett högre ramanslag. Med begreppet friluftsliv för folkhälsa föreslår vi att samhället tar ett större tag inom fler sektorer, än vad fallet är idag. Förslag om grön omsorg där djur och natur används i vård- och rehabiliterande syfte är en väg för att väva in friluftslivet i fler sektorer. Ytterligare en väg är att höja kunskapsnivån om svensk natur och friluftsliv i skolan, bland barn och unga. Samtidigt finns det skäl att stärka den fysiska kontakten mellan utbildningsväsendet och den svenska naturen, och där kan svenskt friluftsliv spela en stor roll med dess bredd och variation landet runt. Mot bakgrund av det bör friluftslivet få riktade medel för en nationell översyn av detta, i samverkan med berörda parter.

Från skolbänk till storskog – återinförande av reglerade friluftsdagar

Friluftsverksamhet infördes i skolan redan under 1800-talet. År 1927 beslutade riksdagen att minst 15 skoldagar per år skulle ägnas åt friluftsliv. Antalet obligatoriska friluftsdagar har därefter varierat i antal mellan 15-20 dagar per år fram till 1994 då friluftsdagarna blev ett frivilligt inslag.

En tydlig förändring är att friluftsdagarna minskat i antal sedan 1994, även om man kan notera att friluftsdagarna minskat i antal redan innan 1994. Ett problem är de breda definitionerna av friluftsliv och friluftsverksamhet. Utgår vi från friluftsgruppens definition kan en skola ha mycket friluftsverksamhet men samtidigt vara i total avsaknad av friluftsliv. Mycket av det skolorna gör under sina friluftsdagar kommer med friluftsgruppens definition inte att definieras som friluftsliv. Är en verksamhet inte definierad kan man inte bedöma verksamhetens omfattning.

Friluftslivet kulle kunna överbrygga den klassiska klyftan mellan teori och praktik. Upplevelsebaserat lärande bedöms som ett starkt positivt motiv för friluftsverksamhet; *att gripa för att begripa något*. För att skapa förutsättningar för fungerande friluftsliv i skolan är ledarfrågan viktig, för även om ett välfungerande lärarkollegium kan lösa mycket, så kan de inte lösa allt. Av den anledningen bör skolledningens styrmedel bli tydligare för att minska variationerna i friluftsverksamheten mellan skolorna. Ledningens roll är central för att skapa en organisation med helhetssyn på skolan. Hindren för friluftsliv i skolan löses inte av fler friluftsdagar, men kanske genom att förändra den traditionella schemabilden. Få verksamheter delar upp dagen i småbitar eller olika ämnen. Det kan vara viktigt att inom skolans ramar skapa möjligheter till många friluftsinslag där friluftslivet ibland värderas som en metod för inläring, men ibland enbart för sitt egenvärde dit man kan koppla många av skolans övergripande syften.

Det är framförallt de organisatoriska ramarna, där skolledningen kan ha en avgörande roll, som skapar hinder för friluftsverksamheten i skolan såsom olika tidsfaktorer samt schema och ämnessamverkan. Ofta finns det inte tillräckliga resurser till transport och den utrustning som krävs.

Sverigedemokraterna föreslår mot bakgrund av ovanstående att regeringen tillsätter en utredning med målet att återinföra de reglerade friluftsdagarna.

Socialavgiftslagen

Idrott och dess relation till folkhälsa diskuteras löpande och idrotten är idag en större sektor med större resurser än friluftslivet. Båda är mycket viktiga och båda har en stark koppling till folkhälsoarbetet.

Exempel på satsningar inom området är socialavgiftslagens halva basbeloppsregel, vilken till exempel Riksidrottsförbundet omfattas av. Detta handlar om:

”En ersättning till en idrottsutövare från en sådan ideell förening som avses i 7 kap. 7-13 §§ inkomstskattelagen (1999:1 229) och som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet är avgiftsfri, om ersättningen från föreningen under året inte har uppgått till ett halvt prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Lag (2010:1 282).” vilket framgår i kap. 2 § 19 i Socialavgiftslagen.

Vilka som däremot inte omfattas av socialavgiftslagens halva basbeloppsregel är Svenskt Friluftsliv. Skatteverket menar att lagtexten anger att det ska vara fråga om ”idrottsutövare” för att halva basbeloppsregeln ska kunna tillämpas. Förarbetsuttalande idrotter anslutna till Riksidrottsförbundet är de som i första hand kan komma ifråga, men även liknande verksamheter, som till exempel idrottsinriktningar inom friluftslivet. Här uppstår problematik när man med denna motivering blir tvungen att från fall till fall definiera vad som räknas som idrott och vad som räknas som övrigt intresse. Om man med denna regel syftar till att främja folkhälsan genom enbart idrott, uppstår svårigheter då detta i praktiken innebär en åsidosättning av stora delar av folkhälsofrämjande aktiviteter. Forskning visar nämligen att olika former av friluftsliv bidrar till en markant ökad folkhälsa, även om aktiviteten i sig eventuellt inte klassas som en direkt idrott.

Genom att erkänna friluftslivets viktiga roll i arbetet med en förbättrad folkhälsa och på så sätt även låta det svenska friluftslivet omfattas av halva basbeloppsregeln, finns en möjlighet att stärka dess ställning i samhället och öka medborgarnas deltagande i folkhälsofrämjande aktiviteter. Detta är inte enbart en ekonomisk fråga utan ett principiellt ställningstagande som är viktigt i arbetet med denna utveckling.

Med anledning av ovanstående är det av stor vikt att Svenskt friluftsliv med underorganisationer också omfattas av halva basbeloppsregeln i Socialavgiftslagen som en del i arbetet med friluftslivets utveckling i Sverige.

Yttre påverkan på leder i sårbar natur

Många tar del av och nyttjar naturen och friluftslivet på olika sätt. Beroende på hur man utövar friluftsliv kan slitage på bland annat leder i sårbar natur uppstå. Med anledning av detta behövs en översyn och i förlängningen en handlingsplan för att hantera olika former av slitage på natur i sårbar natur och miljö, inte minst för att stödja Länsstyrelsernas arbete kring detta.

Åtgärder mot nedskräpning och sanitära olägenheter i naturen

Nedskräpning och sanitära problem är något som länge påverkat friluftslivet och naturen överlag. Med anledning av smittspridningen av covid-19 och tillhörande rekommendationer valde många svenskar under sommaren 2020 att semestra i Sverige istället för att resa utomlands. Bland annat fjällvärlden fick många nya turister vilket är glädjande, men ovana fjällvandrare med bristfällig kunskap om hur man betar sig i naturen medförde ytterligare problem med sanitära missförhållanden. Under senare år har en problematik med att hälsofarliga bakterier spridits i vattendrag och således i det dricksvatten som finns att tillgå i naturen uppmärksammas. Flera organisationer har gjort värdefulla insatser i frågan, men mer behövs. Med anledning av detta är det av vikt att medel tilldelas ett uppdrag för Svenskt Friluftsliv att utreda och ta fram en åtgärdsplan för att komma tillrätta med problematiken.

NordForsk

NordForsk är en organisation under Nordiska ministerrådet som finansierar och skapar förutsättningar för nordiskt samarbete inom forskning och forskningsinfrastruktur.

Genom att finansiera och administrera forskningsprogram sammanför NordForsk nationella miljöer och säkrar forskning av hög kvalitet. Ökad effektivitet, inverkan och kvalitet inom nordiskt forskningssamarbete är huvudmål och att därmed bidra till att Norden ska vara världsledande inom forskning och innovation.

Med anledning av detta är det positivt att lyfta fram förutsättningar för forskning inom bland annat friluftsliv, både ur ett nationellt intresseperspektiv och i det nordiska samarbetet.

Cassandra Sundin (SD)

Aron Emilsson (SD)

Angelika Bengtsson (SD)

Jonas Andersson i Linköping (SD)